

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 23 augusti 2024

Saken

Omställningsstudiestöd, utbetalning
och återkrav

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte och beviljades, den 17 juli 2024, omställningsstudiestöd med helt stöd för vecka 02 – 25 år 2024, vecka 34 – 52 år 2024 och vecka 01 år 2025. Beslutet omfattade endast bidragsdelen av omställningsstudiestödet.

CSN ändrade beslutet den 18 juli 2024 och beviljade NN omställningsstudiestöd med både bidrag och lån för de aktuella perioderna. Beslutet motiverades med att CSN fått uppgift från NN:s omställningsorganisation om att de kommer att lämna ett kompletterande bidrag.

NN lämnade den 18 juli 2024 en studieförsäkran för vecka 02 – 25.

CSN meddelade den 19 juli 2024 NN om kommande utbetalning avseende omställningsstudiebidrag för vecka 02 – 25.

Den 1 augusti 2024 skickade CSN en påminnelse till NN om att lämna in studieförsäkran.

NN lämnade den 2 augusti 2024 en studieförsäkran för vecka 02 – 25 avseende både bidrag och lån.

CSN meddelade den 5 augusti 2024 NN om kommande utbetalning avseende omställningsstudiestöd, både bidrag och lån, för vecka 02 – 25.

CSN beslutade om återkrav av omställningsstudiestöd med ett belopp om 126 600 kronor, exklusive ränta och expeditionsavgift, som betalats ut för vecka 2 – 25 år 2024. Av beslutets motivering framgår följande. NN har fått två utbetalningar av bidraget för vecka 2 – 25 år 2024. Den första utbetalningen skedde den 22 juli 2024 och den andra utbetalningen skedde den 6 augusti 2024. CSN har bedömt att NN borde ha insett att han fått för mycket omställningsstudiestöd utbetalt.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Han fick vänta i nästan nio månader innan han erhöll sitt omställningsstudiestöd från CSN. Det innebar en enorm ekonomisk påfrestning. I slutet av juli fick han en klumpsumma utbetalt och när han loggade in på sin bank igen i slutet av augusti märkte han ännu en utbetalning i form av en klumpsumma. Summorna var olika vilket förvirrade honom men han antog att CSN gjort utbetalningen av höstterminen i form av en klumpsumma på samma sätt som med vårterminen. Summan för höstterminen är nämligen förvillande lik den CSN betalade ut i början av augusti; 135 774 kronor för vecka 2 – 25 och 137 674 kronor för vecka 34 - 52. Några dagar efter att han upptäckt utbetalningen fick han ett beslut om återkrav. Vid kontakt med CSN har de uppgett att det är ett systemfel i rutinerna och att det finns fler studenter som råkat ut för samma sak. CSN bör själva stå till svars för systemfelet och inte drabba studenterna. Han kan återbetala det felaktigt utbetalade omställningsstudiestödet, men inte skatten som dragits av eftersom han inte fått del av den. Om Överklagandenämnden beslutar att han även ska betala tillbaka skatten önskar han göra det i samband med att får tillbaka den från Skatteverket. Han anser vidare att det är orimligt att han ska betala några expeditionsavgifter eller andra avgifter på grund av ett systemfel i CSN:s rutiner. Han anser att han borde ha blivit kontaktad i stället för att direkt få ett beslut om återkrav.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. NN har två gånger lämnat studieförsäkran för bidrag vecka 02–25, 2024. Den 18 juli 2024 lämnade NN studieförsäkran för bidrag. Den 1 augusti 2024 skickades felaktigt en påminnelse till NN om att lämna studieförsäkran varpå NN den 2 augusti 2024 lämnade in studieförsäkran för bidrag och lån. Utbetalningen för bidrag och lån godkändes felaktigt och bidrag betalades felaktigt ut en andra gång för vecka 02–25, 2024 samt lån. CSN uppmärksammade den 23 augusti 2024 att NN fått bidrag utbetalt två gånger för vecka 02–25, 2024. CSN fattade då beslut om återkrav på bidrag brutto 126 600 kronor samt expeditionsavgift 100 kronor. CSN bedömer att NN felaktigt har lämnat studieförsäkran två gånger för bidrag vecka 02–25, 2025 och borde ha insett att han fått bidrag felaktigt utbetalt för samma veckor. CSN kan inte återkräva skattedelen från Skatteverket, men NN kan själv kontakta Skatteverket. NN behöver betala tillbaka bidrag vecka 02–25, 2024 brutto, men CSN kan ta tillbaka expeditionsavgiften 100 kronor.

Därefter har CSN:s rättsavdelning lämna ett tilläggsyttrande och anført i följande. Frågan i ärendet är huruvida CSN haft fog för beslutet att återkräva 126 600 kr. Bidragsdelen inom omställningsstudiestödet är skattepliktigt. CSN ska göra avdrag för preliminär skatt, redovisa beloppet och sätta in skatteavdraget hos Skatteverket. Vid ett återkrav av omställningsstudiebidrag kan CSN inte få tillbaka den skatt som

myndigheten redan inbetalat till Skatteverket. Återkravet ska då beräknas med utgångspunkt i hela det bruttobelopp som har betalats ut till den studerande och till Skatteverket, dvs bidragets storlek före skatt. Den skatt som betalas in kommer tillgodoräknas på den studerande vid beslutet om slutlig skatt för det aktuella året. Om den studerande har ett överskott på sitt skattekonto kommer denne att få tillbaka skatten i samband med deklarationen. Grunden för återkrav vad gäller omställningsstudiestöd framgår 40 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Första stycket behandlar frågan om den studerande har förvärvat arbetat i en högre omfattning än vad som lagts till grund för beräkningen av stödet. I andra stycket anges dock att "Om någon i annat fall än som avses i första stycket genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att omställningsstudiestöd lämnats felaktigt eller med för högt belopp, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått stöd felaktigt eller med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta." Det kursiverade stycket anger då den tredje grunden för återkrav, ond tro. I detta sammanhang saknar orsaken till den felaktiga utbetalningen betydelse. Det kan vara så att det är CSN som har gjort fel. CSN ska dock kunna visa att den studerande insett eller borde ha insett att denne inte hade rätt till det utbetalade, att detta var felaktigt. I detta avseende inbegrips även situationen att ett beslut har verkställts på fel sätt. I aktuellt ärende har NN ansökt om stöd för vårterminen och höstterminen 2024. Den 17 juli 2024 beslutade CSN om rätt till stöd avseende veckorna 02-25 2025 och veckorna 34 2024-02 2025. Av den bifogade utbetalningsplanen följde att 126 600 kr avser bidrag för perioden 02-25 2024. Den första utbetalningen avsåg även detta belopp. Av särskild specificerad utbetalningsplan framgick beloppen, månadsvis, avseende perioden veckorna 34 2024-02-2025. Den 18 juli 2024 skickades förfrågan till omställningsorganisationen. Mot bakgrund av den information som mottagits ändrade CSN det tidigare beslutet till att nu även omfatta lån. Den första utbetalningen avseende veckorna 02-25 2024 avsåg numera 173 904 kr, varav 126 600 kr avsåg bidrag och 47 304 kr lån. NN har den 18 juli 2024, klockan 06:09:16, lämnat studieförsäkrans avseende beslutet fattat den 17 juli 2024. Vidare har han den 2 augusti 2024 klockan 11:26:50, lämnat studieförsäkrans avseende beslutet fattat den 18 juli 2024. Det kan konstateras att mot denna bakgrund har CSN betalat ut 126 600 kr i form av omställningsstudiebidrag för samma period, två gånger. Även om alla uppgifter i ett beslut varit korrekta, kan dubbla utbetalningar utgå. När den studerande får ett korrekt beslut kan det vara svårt att inse att utbetalningen är felaktigt. För att återkrav ska kunna ske måste en bedömning göras med ledning av främst storleken på det felaktigt utbetalade beloppet och den studerandes egna förutsättningar att kunna bedöma sin rätt till utbetalningen. Av rättspraxis när det gäller återbetalningsskyldighet inom socialförsäkringen framgår att en försäkrad skäligen bör ha insett att det utbetalade beloppet varit felaktigt t.ex. när dubbla ersättningar betalats ut för samma period (se prop. 1996/97:124 del 1 s. 97 och FÖD 470/79:2). CSN anser att de utbetalningsbesked som lämnats den studerande NN varit tydliga och att det därmed framgår att han har fått 126 600 kr utbetalat, under perioden veckorna 02-25 2024, vid två tillfällen. CSN anser att NN, utifrån storleken på beloppet och omständigheterna i övrigt, rimligen borde ha insett att detta var något han inte hade rätt till. Vad NN anfört i överklagandet i denna del föranleder ingen annan bedömning. CSN anser vidare att det saknas skäl till befrielse eller nedsättning av ränta (43 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd). Vidare har

myndigheten fog för att uttag av avgift (42 § förordning (2022:857) om omställningsstudiestöd). Den sammantagna bedömningen är således att myndigheten har haft fog för det överklagade beslutet och överklagandet ska då avslås.

NN har fått möjlighet att lämna synpunkter på CSN:s yttranden, men han har inte hörts av.

Författningsbestämmelser

Av 40 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande. Om en studerande har fått omställningsstudiestöd felaktigt eller med för högt belopp på grund av att han eller hon har förvärvsarbetat i en större omfattning än den som lagts till grund för beräkningen av stödet, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att omställningsstudiestöd lämnats felaktigt eller med för högt belopp, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått stöd felaktigt eller med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta.

Om det finns synnerliga skäl, får ett krav på återbetalning enligt första eller andra stycket helt eller delvis avstås.

Av 43 § lagen om omställningsstudiestöd framgår följande. På omställningsstudiestöd som krävs tillbaka tas ränta ut från den dag då omställningsstudiestödet tagits emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter. Om det finns särskilda skäl, kan den återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från sin skyldighet att betala ränta.

Av 42 § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår följande. Vid återkrav av omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska en avgift för administrativa kostnader tas ut (expeditionsavgift). Expeditionsavgiften är 100 kronor för varje kalenderår som återbetalning enligt återkravet pågår.

Överklagandenämndens bedömning

NN har den 6 augusti 2024 erhållit en felaktig utbetalning av omställningsstudiebidrag med beloppet 126 600 kronor avseende veckorna 02 – 25 år 2024. Överklagandenämnden konstaterar att NN fick meddelande om kommande utbetalning av omställningsstudiestöd dels den 19 juli 2024, dels den 5 augusti 2025. Av meddelandena framgick det tydligt att det rörde sig om utbetalning av omställningsstudiebidrag respektive och omställningsstudiebidrag och -lån för vecka

02 – 25 år 2024. NN borde därför ha insett att den utbetalning av omställningsstudiebidrag som skedde den 6 augusti 2024 var felaktig (jämför Överklagandenämndens vägledande avgörande i ärende 2002-01045). NN ska därför i enlighet med 40 § första stycket lagen om omställningsstudiestöd vara återbetalningsskyldig för det som betalats ut för mycket.

Grund för återkrav finns därför. För att återkrav ska kunna efterges krävs att det finns synnerliga skäl, det vill säga ytterst speciella omständigheter. NN har inte begärt att återkravet ska efterges och det har heller inte i övrigt framkommit några omständigheter som, enligt Överklagandenämndens mening, utgör synnerliga skäl för eftergift.

Vidare konstaterar Överklagandenämnden att omställningsstudiestödet är ett skattepliktigt bidrag och att eventuella återkrav därför ska ske av det utbetalade bruttobeloppet. Av lagens förarbeten, prop. 2021/22:176 sid. 221, framgår bland annat följande. ”Att omställningsstudiebidraget enligt regeringens förslag ska vara skattepliktigt medför bland annat att CSN enligt bestämmelserna i 10 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) ska göra skatteavdrag och betala in den avdragna skatten. Vid återkrav kan CSN inte från Skatteverket få tillbaka den skatt som har betalats in för mottagaren. För den studerande som har återbetalat det återkrävda beloppet till CSN kommer den skatt som redan har betalats in till Skatteverket tillgodoräknas den studerande vid beslutet om slutlig skatt för det aktuella året. Om inbetald skatt varit för hög kommer alltså den studerande att få ett överskott på sitt skattekonto (såvida överskottet inte behöver kvittas helt eller delvis mot ett underskott).” CSN har således korrekt återkrävt det aktuella utbetalda bruttobeloppet, inklusive skatt (se Överklagandenämndens avgörande i ärende 2024-00734).

NN har även invänt mot CSN:s beslut i den del som avser skyldighet att betala ränta och expeditionsavgift. Det finns, som nyss konstaterats, grund för återkrav av det omställningsstudiestöd som betalats ut till NN för veckorna 02 – 25 år 2024. Vid en sådan situation tas ränta ut från den dag då omställningsstudiestödet tagits emot. Om det finns särskilda skäl kan den återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från skyldigheten att betala ränta. Överklagandenämnden finner att de omständigheter som NN åberopat inte utgör sådana särskilda skäl som krävs för att helt eller delvis befria honom från skyldigheten att betala ränta. Vid återkrav av omställningsstudiestöd ska en expeditionsavgift tas ut. Det saknas författningenlig möjlighet till befrielse från expeditionsavgift. (Se Överklagandenämndens vägledande avgörande i ärende 2023-03109). Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet avslås.

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin, Jonathan Sjölander och Helena Söderberg.

Beslutet har signerats digitalt av myndighetschefen Robert Dalman

Föredragande i ärendet var enhetschefen Ulrica Åsberg

Kopia till CSN och CSN:s Rättsavdelning